Utrechts erfgoed verbindt mensen en tijden

Basisinformatie

Datum	21 december 2021
Gespreksleider	**Martijn van Dalen**
Tijd	19.30-20.30 uur
Zaal	Digitaal
Soort bijeenkomst	Bespreken raadsvoorstel
Werkvorm	Gesprek tussen raadsleden, betrokken ambtenaren en leden van historische verenigingen.
Portefeuillehouder	Wethouder Klein
Betrokken ambtenaren/presentatoren	**6** deelnemers**,** Erfgoed GU
Vervolg	De gemeenteraad debatteert over dit onderwerp tijdens de vergadering van de commissie 'Zorg, Welzijn, Cultuur en Sport' van 11 januari 2022. De raad besluit in principe hier over tijdens de eerstvolgende raadsvergadering. Wilt u nog informatie delen met raadsleden, stuur dit naar: raadsinformatiebijeenkomst@utrecht.nl
Links naar	Website gemeente en facebook
Deelnemers	Deelnemer, basisschool Johan de Witt Deelnemer, SPO Utrecht 3 deelnemers op eigen titel Deelnemer, Stichting het Cuypersgenootschap Deelnemer, Historische Vereniging Vleuten De Meern Haarzuilens en Leidsche Rijn Deelnemer, Stadsherstel Utrecht Deelnemer, CCE Oud Utrecht

Programma

Welkom/ Opening
Toelichting
Vragen raadsleden
Deelnemers aan het woord
Vragen raadsleden
Reflectieronde en afsluiting

Motivatie

Erik van der Marel (VVD), Ellen Bijsterbosch (D66), Hester Assen (PvdA), Janneke Admiraal (CU).
Van Utrechtse historische verengingen hun visie op deze nota te horen en wat hun rol is geweest in de totstandkoming van deze nota.
-Te bespreken wat deze nota beoogd te veranderen.
-Te bespreken wat de relatie is tussen de nota en het erfgoed en de komende omgevingswet en de verdichting.
-Te bespreken wat deze nota betekent voor het (eenvoudiger) verduurzamen van monumenten.
-Te bespreken wat de betekenis van deze nota is voor de inhoudelijke rol van de afdeling erfgoed.

Bijdrage

Deelnemer, SPO Utrecht
Ik wil ingaan op de problemen die de aanwijzing van de obs Johan de Wittschool Beethovenplein 2 opleveren bij het realiseren van de plaatsing van zonnepanelen. Dat speelde al vóór de aanwijzing als gemeentelijk monument. Vraag is of wij met subsidie van Erfgoed alsnog tot realisatie kunnen overgaan. De kosten zijn nu, met de monumentale status, veel hoger.

Deelnemer, Stadsherstel Utrecht
Deze nota vind ik een goed afgewogen beeld van het belang dat ons erfgoed heeft en kan krijgen met het oog op de diverse maatschappelijke opgaven. Het manco bevindt zich in het hoofdstuk strategie. Het toegankelijk maken van kennis en het stroomlijnen van regels zijn de meest concrete strategische voornemens die hier geformuleerd worden, maar verder vloeien in deze tekst voornemens en strategie in elkaar over.

Terwijl strategie speciale inzet vraagt, zowel intern in discussie met diverse beleidsterreinen, als extern in contact met niet-gemeentelijke erfgoed-eigenaren.
Voorbeelden van hoe strategie in de praktijk een grote rol speelt:
- In het oude Tivoli komt o.a. een hotel (dat is niet zo duurzaam). De ambtelijke jury bedoelde het goed, maar sloeg in alle beslotenheid de plank mis. Zo'n plek is te belangrijk voor die werkwijze.
- Welke bestemming willen we formuleren voor een pand dat nu een heel beperkte bestemming heeft (bijvoorbeeld gevangenis of kerk). Voor de Wolvenplein-gevangenis heeft de gemeente een ruime bestemming toegestaan, waarvan het Rijk als verkoper als eerste profiteerde. Die waardestijging als gevolg van herbestemming komt nu ten goede aan de staatskas, maar zou ook meer door de gemeente kunnen zijn benut.
- De noodzaak van een herbestemming kondigt zich vaak al jaren vooraf aan. Vroegtijdig contact met de eigenaar kan soms ongewenste ontwikkelingen voorkomen en mooie ontwikkelingen stimuleren.

Ook ambtenarenwerk is mensenwerk. Deze nota helpt verder richting te geven aan dit werk. Maar we weten ook dat in het verleden gemaakte fouten soms veel te laat opgemerkt werden.
Ik pleit voor de instelling van een ambtelijk expert-team, dat
- de kennis van erfgoed en vastgoed combineert
- aan het roer staat van alle herbestemmingen van Utrechts erfgoed, zowel in gemeentelijk als particulier eigendom
- de diverse afdelingen en disciplines vertegenwoordigt èn overstijgt: erfgoed, vastgoed, juridische en economische zaken
- aanspreekbaar is voor en actief voeling houdt met marktpartijen

- bevoegd wordt bestuurlijke voorstellen te doen
- enkele malen per jaar aan de gemeenteraad rapporteert

Ik weet dat sommige nu actieve ambtenaren de hiervoor benodigde helicopterblik en daadkracht belichamen, maar anderen niet. Het hoofdstuk ‘strategie’ in deze nota is daar een weerslag van. Daarom is naar mijn bescheiden mening die extra strategische herschikking nodig.

Deelnemer, CCE Oud Utrecht

Dank u wel voorzitter en leden van de raad. We zijn blij dat u deze Raadsinformatiebijeenkomst heeft geagendeerd rondom de erfgoednota. Wij hoopten op een sterke visie, duidelijke doelen, een brede verankering en veel aandacht voor nieuw te erkennen erfgoed. Die hoop werd mede gevoed door een eerste ervaring met u als raad.

Het schetst onze verbazing dat het een beleidsarme en lichte nota is. Sterker nog het erfgoedstuk in de ruimtelijke strategie Utrecht (2040) is op vele delen sterker dan deze nota. Terwijl u toch aangeeft hier 10 jaar mee te willen doen.

Beginnend bij uw inleiding. Ik citeer; “Erfgoed speelt daarbij een belangrijke rol. Niet alleen beheren we ons historische kapitaal zorgvuldig; Utrecht kiest ervoor om haar waardevolle historie in te zetten bij de verdere ontwikkeling van de stad.” Maar hoe gebeurt dit dan? We zijn het eens met de stelling. Maar in de erfgoednota wordt bijna ter loops iets belangrijkers genoemd, namelijk dat tot dat kapitaal uitsluitend beschermde monumenten worden gerekend. Met die definitie is het erfgoed slechts een gering deel van de gebouwde omgeving van de stad.

Veel lezen we over stedelijke inbreiding en verdichting. Hoe verhoudt dat zich op uw wens voor ruimtelijkheid. Sterker nog hoe wordt straks de ruimte om erfgoed ingevuld? Aanvullend daarbij, Utrecht heeft op erfgoedlocaties ook nogal al wat evenementen. De nota of beleidsregel Evenementen is door corona enkel in concept verschenen. We hadden hier toch in de nota ook over willen lezen. Hoe de afdeling erfgoed betrokken wordt en wat evenementen kunnen doen om bij te dragen aan erfgoed.

Of als voorbeeld het universiteitsmuseum; Mede door uw aandacht heeft de Universiteit afgezien van de sloop van dit nog jonge gebouw uit 1995. Dit onbeschermde gebouw krijgt dankzij de Universiteit een nieuwe toekomst. Maar in uw raadsperiode is het de gemeente niet gelukt om het gebouw te erkennen als monument. En dat vinden wij niet vreemd na het lezen van deze erfgoednota.

Het hoofdstuk Ambities en uitdagingen

Aan de hand van de Ruimtelijke Strategie Utrecht 2040 zijn dezen opgesteld.

Een direct vraagteken als voorbeeld; de Nieuwe Hollandse waterlinie wordt in de erfgoednota benoemt om te ontwikkelen naar een metropolitaan parklandschap, maar in de RSU wordt gesproken over een ‘nieuwe Stadswal’ een groen/blauwe ruimte. Wat gaat het worden en welke visie is leidend? Of geven de aanhalingstekens bij stadswal het volbouwen aan? Ik kan u te verklappen dat beide intenties niet datgene zijn waarom ze de Unesco status hebben.

De ambities op de stadsprofielen weinig concreet. Het blijft bij termen als streven naar, bezien, afwegingen maken, rondom het erfgoed. Wat er wel concreet instaat is verstedelijking, inbreiding, verkeersverplaatsingen. Wat is de ondergrens met betrekking tot het erfgoed? Ensemblewaarde is een thema zoals dat bijvoorbeeld speelt in de ontwikkeling van het gebied rond de Steenweggarage. Betekenisvolle open ruimtes is ook zo’n thema dat niet binnen de definitie valt van ‘beschermde monumenten’. En dan is er de kwestie van de woonboten. Nieuwe uitbreidingsmogelijkheden kunnen culturele waarden aantasten. En post 65 natuurlijk. Een zin. Ik citeer “Daarom hebben we nu ook aandacht voor het erfgoed van na 1970 (de periode Post’65), waarbij we bezien of gebouwen in aanmerking komen voor een monumentale status.” – waarom bezien? Hier is een concrete opdracht mogelijk. Het bezien is boterzacht.

Tot slot de Strategieën

Als het goed is zouden we hier dan eindelijk moeten lezen waar de afdeling erfgoed mee aan de slag gaat. En wat het eindproduct is en wanneer dit geleverd dient te worden. Want zoals het college zelf al

aangeeft erfgoed is een van de belangrijke pijlers in de omgevingswet. Hoe gaat Utrecht dan om met verstedelijken in de historische binnenstad als nog niet duidelijk is wanneer waardenkaarten af zijn? Verder lezen we veel open eindjes die niet concreet zijn. zoals een onderzoeksagenda met kennispartners. Dat had toch juist al onderdeel moeten zijn van deze nota?
U gaat aan de slag met heldere beleidsregels, dat kan. Maar wat ons vooral interreseert is hoe de afdeling erfgoed hier in betrokken wordt. Om niet onopgemerkt te laten dat het verduurzamen van monumentale panden landelijk al speerpunt is. Met zelfs een reizende expositie van de RCE. Waarom is deze nog niet in Utrecht geboekt, wij als Oud-Utrecht denken graag mee om dit te facilteren.
Behoud door ontwikkeling, wij spreken liever van benut erfgoed in plaats van leegstaand erfgoed. U geeft defacto al aan dat er ontwikkeld dient te worden is dat wel zo? Juist hier kunt u als gemeente wat intensiever uw best doen om de juiste klik te krijgen met degene die een pand verwerft en er de eerste mogelijkheden in ziet. Ontwikkeling is wel een heel breed begrip gezien uw voorzichtige bewoording op de ambities voor erfgoed.
Aanvullend, Hoe wordt de afdeling erfgoed betrokken bij het verdrag van Faro? We lezen wel dat dat volgens samen stad maken gaat. Echter in dat beleidsstuk wordt erfgoed 0 keer genoemd.
Samenvattend: De nota is dun. De vraag is of u deze nog deze college termijn wil opleveren. Dit omdat er geen meetbare doelen of eindproducten in zitten. Sterker nog er ontbreekt zelfs een procesgedachte over hoe de afdeling erfgoed betrokken gaat worden bij de overige beleidsthema's. Dit in tegenstelling tot de concretisering van het college op andere beleidsterreinen.

Dank u Wel

Overige opmerkingen voor tijdens het gesprek. Of vragen van raadsleden.
Het beleven van erfgoed. We zien dat deze niet geduid wordt. Wij maken ons heel erg sterk voor fysieke beleving. Echter in de hele erfgoed nota valt beleving ook uit te leggen als een digitale beleving. Het kan niet zo zijn dat een zwik QR codes en webpagina's de uitwerking van erfgoedbeleving is. Aanvullend?, akkoord. Erfgoed beleef je vooral fysiek.
Nog geen Officieel antwoord gehad op monumentstatus aanvraag Musketon. Wel in de informatieavond vernomen dat de afdeling erfgoed nu betrokken is bij de herontwikkeling. Maar wat zijn de kaders, brengt ons tevens op de kaders voor heel post65 en hoe hier te komen tot selectiecriteria.
FARO: En de vraag is in hoeverre je rondom fysieke erfgoed beleving hele participatie en sociale cohesie trajecten dient op te starten? Ik kan me voorstellen dat je als bewoner ook gewoon in je zelf kan genieten van goed zichtbaar en behouden erfgoed.

Directeur Stichting het Utrechts Monumentenfonds, mede namens Stichting Fundatie Maria van Pallaes
Zoals besproken met dhr. van der Marel wend ik mij rechtstreeks tot dit mailadres i.r.t. de bijeenkomst van vanavond waar ik helaas voor verhinderd ben.
In aanvulling op hetgeen er door onze collega-organisatie Stadsherstel Utrecht is aangegeven, zou ik namens de Stichting het Utrechts Monumentenfonds als volgt willen reageren:

Er ligt een Erfgoednota met een hele goede basis waarin alle actuele ontwikkelingen worden geraakt en waarin erfgoed vervolgens een verbindende rol kan spelen. Er staan veel goede dingen in. Als aanvulling zouden wij graag meer een koppeling willen leggen met de Utrechtse samenleving in brede zin. Wat wij nog wat missen (en misschien ook wel naar de achtergrond is geraakt) is de gezamenlijkheid en de uitnodiging om er samen, met alle partners in de stad, de schouders onder te zetten. De kwaliteit die we nu hebben een resultante is van 'wat' en 'is' in de stad. Utrecht is een monumentenstad waar we allemaal met liefde aan bouwen en waar erfgoed een vanzelfsprekende kwaliteit is, die in onze ogen is ontstaan door de samenleving die zich bekommert om de stad. De

erfgoednota heeft als vertrekpunt de gemeente die er voor de stad is, maar, uiteindelijk doet de stad het en is in zekere zin een dienstbare opstelling van de gemeente gewenst. De gemeente is één van de partijen die aan de stad trekt. Tegelijk is er vanuit de stad ook al zoveel moois ontstaan en er gaat ook al zoveel goed! De gemeente kan juist dáár ook een rol in vervullen. Belangrijk is dus na te denken hoe voort te bouwen op hetgeen er al is en daar gezamenlijkheid in te creëren. Dus, met alle partijen in de stad die betrokken zijn bij erfgoed er samen de schouders onder zetten en betekenis geven aan het erfgoed in onze stad.

Met vriendelijke groet,